

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ БАЗ ДАНИХ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Перевалова Л.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

В останні роки в галузі інтелектуальної власності виникли нові права, що відносяться до авторського права. Перш за все мова йде про права на бази даних, які стали поширеним об'єктом інтелектуальної власності. Це пов'язано з процесом розвитку інформаційного суспільства в Україні. Бази даних вже давно стали необхідною умовою інформаційного суспільства та складають значну частину інформаційних ресурсів.

Вперше визначення бази даних в Україні було надано Законом «Про авторське право та суміжні права» у 1994 році. Відповідно до закону база даних (компіляція даних) – це сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів (ст.1 Закону).

В європейських країнах монопольне право на бази даних спирається на Європейську директиву 96/9 ЄС «Про правовий захист баз даних», яка була прийнята у 1996 році. Відповідно до цієї директиви охорона авторського права, що розповсюджується на оригінальну структуру бази даних, доповнюється охороною власно змісту. Особливе право дозволяє творцю бази даних заборонити пошук та повторне використання матеріалів, що входять до неї протягом 15 років. Єдиним критерієм надання охорони є необхідність суттєвих кількісних та якісних інвестицій в одержання, перевірку або представлення змісту бази даних. Таким чином, в рамках особливого права «розміщення фінансових ресурсів і / або витрати часу, зусиль та енергії» замінює критерій оригінальність, який є в авторському праві. Отже, просто зібраної в одному місці інформації достатньо, щоби придати базі даних характер монополії в рамках інтелектуальної власності. Таке право дозволяє його власникам контролювати та забороняти доступ до самої інформації безстроково, це пов'язано з тим, що 15 – річний строк може подовжуватися кожний раз, коли до бази даних вносяться зміни. Це може призвести до того, що право на бази даних дозволить їх власникам присвоювати саме зміст інформації. А це порушення права людини на доступ до інформації.

Незважаючи на те, що з моменту прийняття Європейської директиви вже пройшло майже двадцять років українське законодавство не зазнало суттєвих змін. Досить не врегульованим залишається правовий статус суб'єктів прав на базу даних, не надано класифікацію цього об'єкту, не визначено правову охорону неоригінальних баз даних тощо. Це вказує на необхідність розробки спеціального закону, який би безпосередньо регулював відносини, що виникають з приводу створення, використання та охорони баз даних.